

Az építőipar válsága.

Budapest, máj. 31.

A Mérnök-Egyesület Reáltanoda-utcai helyiségében hónapok óta vitatkoznak már a szakemberek az építőipar válságáról és az ezzel kapcsolatos ezer meg ezer vagyoni és szociális kérdésekről, melyek közül minden fővárosi ember előtt legégetőbb a fővárosi lakásinség kérdése, mert ez a szükség már-már türethetlenné, elviselhetetlenné kezd válni a rohamosan fejlődő székesfővárosban.

A felvetett eszméket ma ankéton foglalták össze, amelyet *Wekerle Sándor* elnöklete alatt tartottak. Az ankétben negyven országos egyesület küldöttei vettek részt. A magas színvonalu vitában résztvettek gróf *Batthyány Tivadar*, *Vázsonyi Vilmos* és *Polónyi Géza* is. *Batthyány* tisztviselői lakások építésére hívta fel a kormányt, *Vázsonyi* azt sürgette, hogy az építési anyagokat az állam vegye birtokába, *Polónyi* pedig a kormány lakbérrendeletét bírálta. Rajtuk kívül a különböző érdekképviseletek megbízottai vettek részt a vitában.

Az értekezlet elhatározta, hogy előterjesztéssel él a kormányhoz, hogy az építkezések intézésére átmeneti építésgazdasági szervezetet létesítsen.

*

A tanácskozás elején *Kájlinger Mihály*, a Mérnökegyelet elnöke üdvözölte *Wekerlét*, az értekezlet elnökét, ismertetve az ankét tárgyát.

Wekerle Sándor a tanácskozás résztvevőinek élénk ovációi közben foglalta el az elnöki széket. Magyarország egész jövőjét — ugymond — a sikeres közgazdasági politika biztosítja. Nemesak átmeneti intézkedésekre van szükség. Óriási terhek nehezdednek ránk, a fedezet pedig csak a fokozottabb munka lehet. A gazdasági tevékenységnek minden vonalon meg kell indulnia. Ne tegyünk különbséget az egyes közgazdasági ágak közt. Fontos feladat vár az építészeti iparra is, a fővárost a lakásinség veszedelme fenyegeti. Főként a kislakások, munkáslakások hiánya veszedelmes. Ezen kell elsősorban segíteni. (Helyeslés.) Az általános elvek megjelölése nem elégséges, részletesen kell felsorolni, hogyan, mily módokon lehet a lakásinségen segíteni. Átmeneti gazdasági szervezetről kell gondoskodni, de nemcsak a munkafolytonosságnak fenntartása végett, hanem azért is, hogy a gazdasági tevékenységet fokozzuk. (Helyeslés.)

Ezután *Almásy-Balogh Lóránt* építésztanár, előadó ismertette az ankét tárgyát és feladatait. A főváros törvényhatósága szintén behatóan foglalkozott a fővárosi lakás problémáival.

Steiner József építész előadó javaslatára azután kimondották, hogy: az értekezlet előterjesztéssel él a kormányhoz, hogy az építkezés intézésére átmeneti építésgazdasági szervezetet létesítsen.

Bálint Zoltán szerint itt tulajdonképp két kérdésről van szó: a lakásinségről és az építőipar válságáról. A lakásinséget nem a háboru okozta, megvolt az már 1913-ban, de fokozódott annak folytán, hogy a főváros lakossága az utóbbi esztendőben megszorodott. A bajon elsősorban a hatósági építkezések megindításával lehet segíteni.

Ezután *Vázsonyi Vilmos*, mint a Népjeléti Központ elnöke szólalt fel. A *Wekerle*-féle lakáspolitiká megvalósítása idején szinte forradalmi jelenségek mutatkoztak a lakosság körében, mert kevés és rossz volt a lakás. A bajokon momentán segített a *Wekerle*-féle kislakás-építési program. Kislakások építése középosztályok szempontjából is kedvezően hat a lakásviszonyokra. *Wekerle* törvénye nemcsak adókedvezményeket nyújtott kislakások építőinek; megszerezték az öhegyi telkeket is, hogy ott is új lakásokat emeljenek, de az új kormány ezt elmulasztotta. Óbuda és Buda elzárt részeinek összekapcsolása az Angyalfölddel nagymértékben előmozdította volna a lakások építésének ügyét. Fontos ugyan az adómentesség a város belső részeiben is a város szépitése érdekében; a lakáskérdés megoldásával azonban a külső területek adómentessége áll összefüggésben. *Wekerle* törvénye községeknek és munkaadóknak azt biztosítja az adókedvezményvel, hogy önköltségen emelhesse lakásokat. Az adómentesség csak azokat illesse meg, akiket az építkezéseknél, lakásaik kiadásánál szociális belátás vezet. Az építkezéshez szükséges elsőrangú anyagokat az államnak kell kezében tartania. Minden ipari elsőrendű

anyagoknak a közösség birtokában kell lennie, mely azokat a köz érdekében használja fel. Ez nem ütközik az iparszabadságra. (Ugy van! Igaz!) Elő kell mozdítani a középosztály ama törekvését, hogy kimenekülhessen a város külső részeibe, saját otthonába. A vagyonos polgárságnak már rég meg kellett volna ezt tennie, mint a külföldön is tesszik. Igazi új közlekedési vonalakra is van szükség.

Goda Géza a Magánmérnökök Szövetsége nevében pártolta a benyújtott határozati javaslatot.

Spiegel Frigyes, az Építőművészek Szövetségének elnöke, az építésszek csatlakozását jelentette be.

Devecis Ferenc, a Városi Mérnökök Szövetségének elnöke, a szövetség megbízásából járult hozzá a határozati javaslatához.

Ezután következett

Polónyi Géza beszéde.

Polónyi Géza szerint elérkezett az ideje, hogy megállapítsák végre azt, hogy a tisztességes háztulajdonosnak és a tisztességes lakónak az érdeke azonos. Ebből a szempontból helyesli a szervezkedést. Az ő szeme előtt az lebeg, hogy legyenek tisztességes, egészséges lakások olyan áron kapathatók, hogy az úzsora látszata se maradjon. Szövekezni kell a tisztességes tőke védelmére és a házbéruzsorások ellen. Szólt azután arról, hogy a lakásinséget tulajdonképpen az okozza, hogy sok nemkívánatos elem vándorolt be a fővárosba a háboru alatt. Itt — ugymond — mindenki minden korlátozás nélkül megtelepedhetik és legalább a háboru ideje alatt kellene oda igyekezni, hogy a nemkívánatos elemek ide ne jöhessenek. A tulajdonképpeni lakásinség egyébként majd csak ezután következik. A kommunális építkezésekről szólva, azt a nézetet fejté ki, hogy azt korlátozni kell azokra a területekre, ahol magánvállalkozás nincs, vagy ahol visszaélés mutatkozik. Beszélt azután a lakásrendeletek hatásáról, amelyeknek köszönhető, hogy 30 milliót meghaladó házbérhátralék van és hogy a köztudatba ment ugynevezett úzsorás háziur mellett keletkezett annak a lakónak a típusa, akire a háziur ráfizet. Az adórendszer revízióját sürgeti. Oda kell hatni, hogy a társadalmi agitációt mérsékeljék és biztosítsák a magántulajdon védelmét akkor is, ha ez véletlenül ház alakjában jelentkezik.

Garbay Sándor a munkások szövetségei nevében beszélt és járult hozzá a javaslatához. A háboru folytán új elhelyezkedésekre van szükség. Nemcsak a galíciai zsidók bevándorlása az oka a lakásinségnek. Angliában se tudta a magántőke a kislakások kérdését megoldani...

Polónyi Géza: Ezt nem mondtam!

Garbay Sándor: De bizonyosan gondolta! A leszerelés után forradalmi viszonyok lesznek a lakáskérdés terén is; helyteleníti, hogy *Polónyi* a magántulajdon jogosulatlan érdekeinek védelmére kelt.

Polónyi Géza félreértett szavai helyreigazítása címén szólalt fel. Nem volt szándéka felekezeti szempontot vinni bele a vitába: nemcsak a bevándorolt galíciai zsidókat értette a nemkívánatos elemek alatt, hanem más felekezetiüket is, ha nem: kívánatosak a főváros s az ország szempontjából. Visszautasítja *Garbay*nak azt a rá tett megjegyzését, hogy a lakásépítkezés kérdésében a jogosulatlan magántulajdonost védi. Ő ilyesmit nem mondott; de még csak nem is gondolt arra, hogy a magántulajdon jogosulatlan igényeinek legyen szószólója. Ha *Garbay* ilyen gondolatot tulajdonít neki, ugy rossz gondolatolvasó!

A tisztviselői lakásokéir.

Gróf *Batthyány Tivadar* szólalt fel ezután, az ankét tagjainak élénk figyelme közepette. Osztja, ugymond, a határozati javaslatban megnyilvánuló ama szándékot, hogy egy szerv alakítsák, amely az építkezések kérdésével már most behatóan foglalkozzék. Annak idején a közalkalmazottak lakbéréi ügyében tárgyalt *Wekerlével*, a mostani értekezlet elnökével. *Wekerlének* mindig az volt a nézete, hogy minél nagyobb lakbéréket adnak a tisztviselőknak, annál inkább emelik a háztulajdonosok a lakbért s így tulajdonképp az állam a tisztviselők útján a háziuraknak ad nagyobb lakáspénzt. Építsen tehát maga az állam, mint munkaadó. Ezt szorgalmazza ujabban az Állami Tisztviselők Egyesülete is, sürgetvén a kormánytól a tisztviselői lakások építését, hasonlóan a vasutasok lakásaihoz. Adjon az állam természetben lakást s akkor a háztulajdonosoknak nem lesz módjukban bért emelni.

Ezután a megjelent testületek képviselői mondták el véleményüket és mindannyian hozzájárultak a javaslatához.

Wekerle Sándor elnök rekesztette be a tanácsko-
zást, elfogadottnak jelentve ki a határozati javas-
latot. A javaslatban foglalt eszmék napirenden
tartása céljából indítványozza, hogy külön bizott-
ságot küldjenek ki, amely permanenciában marad
a hozzálat majd a részletes munkához az építkezés
fellendítése végett. Nem kell várni a kívánt kor-
mányszerv megalakítására, a munkát máris meg
kell kezdeni.